

*Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету*

*Соціальна звітність
прийняття екологічних рішень*

Доповідач – к.е.н., доцент

Ірина ГЛАДИЙ

Співавтор – к.е.н., доцент

Людмила Майстер

Соціальні нефінансові звіти є сучасним шляхом оприлюднення інформації про діяльність підприємств. Українська модель соціальної нефінансової звітності знаходиться на стадії розвитку. Міжнародний досвід пропонує достатню кількість нефінансових звітів у всіх галузях.

Згідно з визначенням Єврокомісії нефінансова звітність, як інструмент соціальної відповідальності, є концепцією, згідно якої бізнес добровільно інтегрує соціальні й екологічні ініціативи, а також взаємодію із заінтересованими сторонами в комерційну діяльність.

Нефінансова соціальна звітність надає значно більше інформації про вплив підприємства на персонал, економіку та навколишнє середовище. Фінансова та нефінансова звітність оприлюднюються окремо, суттєво різняться за форматом і виконують різні цілі.

Фінансова звітність має чітко визначену мету – інформування акціонерів, кредиторів, інвесторів та регуляторів, нефінансова звітність – інформування ширшого кола заінтересованих сторін (стейкхолдерів) - працівників, громадських організацій, органів влади, експертів та ін.

Інтерес до соціальної відповідальності бізнес-стратегій стимулює підприємство до пошуку формату соціальної звітності, який інтегрує як фінансову, так і нефінансову звітність.

Нефінансова звітність може бути підготовлена і подана у 3-х форматах:

1. Звіт зі сталого розвитку, сформований відповідно до вимог системи GRI (Глобальної ініціативи зі звітності);
2. Звіт про Прогрес реалізації принципів Глобального договору ООН (COP – Communication on Progress);
3. Довільний соціальний звіт – за довільною структурою і самостійно обраним показникам.

BIEBIEBIEBIEBIEBIEBIEBIEBIEBIEBIE

Екологічно відповідальний бізнес означає:

- виведення бізнесу з короткотермінових строків самозабезпечення і внесок власних ресурсів у довгостроковий розвиток внутрішнього і зовнішнього середовища;

- реалізацію соціальних заходів щодо прийняття екологічних рішень на основі збереження добре оплачуваних робочих місць, виробництва якісних товарів і послуг, охорони природи, застосування у бізнес відносинах чесної ділової поведінки;

- врахування суспільних очікувань у відношенні не тільки своєї продукції і підвищення прибутковості, але й своєї участі у формуванні національної та регіональної економіки.

Критерії визначення екологічно відповідального підприємства

Критерії	Ознаки екологічної відповідності
1. Дотримання екологічних зобов'язань	<ul style="list-style-type: none">- корпоративне бачення компанії повністю відповідає концепції сталого розвитку;- захист та відновлення природного середовища визначені стратегічними пріоритетами;- усвідомлюється, що економічна система функціонує в рамках екосистеми, яка є обмеженою;- діяльність відповідає вимогам екологічного законодавства;- відповідальність за шкоду, завдану довкіллю;- корпоративна культура заснована на екологічних цінностях.
2. Енергетичний та сировинний менеджмент	<ul style="list-style-type: none">- ефективне використання природних ресурсів;- створення та використання відновлюваної енергії та матеріалів;- системне мислення;- мінімізація викидів вуглекислого газу;- аналіз екологічних досягнень та пошук нових екологічних рішень;- аналіз екологічних витрат та переваг.
3. Ефективне залучення стейкхолдерів	<ul style="list-style-type: none">- інформування громадськості про екологічні наслідки своєї діяльності;- відповідальність перед стейкхолдерами за діяльність;- компанія враховує думки та побажання стейкхолдерів;- діяльність компанії є прозорою;- звіти про вплив на оточуюче середовище.

У процесі розвитку та становлення екологічної відповідальності виділено дві тенденції:

1) глобальна відповідальність за стан довкілля;

2) громадяни, з одного боку, щоразу більше переймаються тим, як вплине несприятлива екологічна ситуація на їх повсякденне життя, а, з іншого, - їх цікавить, як вони можуть сприяти вирішенню екологічних проблем.

Елементи побудови звітності для прийняття екологічних рішень

Елементи звітності для прийняття екологічних рішень	Характеристика елементів звітності
Зміст корпоративної екологічної політики	Підприємства, які намагаються мінімізувати шкоду для природи, заподіяну своєю діяльністю, приймають систему екологічних принципів та стандартів (проголошується дотримання підприємством екологічного законодавства, провадиться відкрита екологічна політика, згідно якої працівники, партнери, члени місцевої громади та інші зацікавлені сторони інформуються про можливу екологічну шкоду від діяльності підприємства)
Екологічний аудит	Визначення та перевірка основних засад екологічної політики, її напрямів задля оцінки реальних масштабів екологічної шкоди від діяльності підприємства (атмосферні викиди, забруднення водою, відходи процесу переробки) та визначення пріоритетних напрямів екологічної політики як у довго-, так і в короткостроковій перспективі на добровільних засадах. <i>Види екологічного аудиту:</i> <ul style="list-style-type: none">✓ перевірка відповідності діяльності організації нормативним екологічним нормам та її екологічній політиці (compliance audit);✓ проблемний аудит (issues audit);✓ оцінювання безпечності роботи для працівників та можливого негативного впливу на їх здоров'я (health and safety audit);✓ оцінювання екологічної ситуації певної території (site audit) - використовують при прийнятті рішення про передислокацію виробництва, відкриття нових представництв;✓ корпоративний аудит (corporate audit) - повна аудиторська перевірка екологічної політики, основних виробничих та технологічних процесів;✓ аудит товарного циклу (product or life cycle audit) передбачає аналіз впливу продукції на екологічну ситуацію на стадії її розробки, виробництва, реалізації, споживання, а також під час переробки відходів.

Елементи побудови звітності для прийняття екологічних рішень

Залучення працівників до екологічних ініціатив	Керівництво підприємств, які формують звітність для прийняття екологічних рішень переконане, що ефективною екологічною політикою може бути лише за умови, коли менеджмент, співробітники та члени їх сімей переймаються екологічними проблемами та намагаються долучитися до їх вирішення (екологічне виховання дітей, сортування сміття, придбання продуктів, виготовлених з найменшою шкодою для природи тощо). В іншому випадку деякі підприємства мають спеціальні програми для тих працівників, які виявляють неповагу та не дотримуються корпоративних екологічних принципів. Тобто затверджується екологічну відповідальність працівників крізь призму екологічної етики.
Елементи звітності для прийняття екологічних рішень	Характеристика елементів звітності
«Зелене постачання»	З метою забезпечення екологічності товарів та виробничих процесів обираються «зелені постачальники» (їх товари та послуги є менш шкідливими для навколишнього середовища, при виборі яких підприємства керуються не лише ціною та якістю товарів, але й їх екологічністю: сировина та матеріали повинні задовольняти внутрішні вимоги екологічних стандартів виробництва; вони мають видобуватися чи виготовлятися за природозберігаючими технологіями; для їх доставки повинні використовуватись найбільш екологічні транспортні схеми.
Виробництво «зелених» товарів	Підприємства-виробники повинні намагатися зробити свою продукцію <u>екологічнішою</u> шляхом використання для її виготовлення екологічно чистих матеріалів, застосування інноваційних технологій переробки відходів, використання технологій замкнутих циклів. Традиційно вважають, що найбільшими забруднювачами є підприємства, які працюють в енергетичній, хімічній, металургійній промисловості. Стрімкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій активізував проблему інформаційного брухту (<u>e-waste</u>).
Система екологічного управління (<u>Environmental Management System</u>)	Дана система є спеціальним інструментом, що дозволяє підприємствам чітко визначати цілі природоохоронної діяльності, досягати їх та постійно вдосконалювати екологічні заходи. В основу екологічного управління покладено 4-х <u>рівневу</u> структуру, що передбачає: 1) аналіз екологічних проблем та вияв найгостріших з них; 2) визначення <u>екозберігаючих</u> цілей та планування основних заходів для їх досягнення; 3) реалізацію заходів; 4) аналіз, оцінку ефективності запропонованих заходів, виявлення шляхів удосконалення екологічної політики.

Фрагмент звітності з прийняття екологічних рішень
щодо подання інформації про екологічну діяльність підприємства

Розкриття інформації у розділах	Тексто- вній опис	Додат- ки
<p align="center">Екологія виробничих процесів:</p> <p>1. Водні ресурси - ставлення до води (ощадливе тощо); - забезпечення повторного та зворотного водокористування для досягнення максимальної економії водних ресурсів, - постійна технологічна модернізація; - інше.</p> <p>2. Атмосфера - відповідальність у питаннях викидів у атмосферу; - основні забруднювачі атмосфери (автотранспортний парк, теплова станція, елеватор тощо); - програми енергоефективності (заходи зі зменшення енерговитрат, рекуперация енергії); - управління витратами енергоресурсів (вдосконалення виробничих процесів для економії ресурсів з метою позитивного екологічного ефекту); - поділук зменшення витрат енергетичних ресурсів (реконструкції систем гарячого водопостачання з використанням);</p> <p>3. Вплив на навколишнє середовище - реалізація, переробка та повторне використання відходів власного виробництва; - зменшення показника питомого утворення відходів; - інформація щодо досягнення успіхів у зменшенні впливу на довкілля; - інше.</p>		
<p align="center">Екологічні інноваційні проекти</p> <p>1. Відходи виробництва - інвестиції в екологічні проекти; - екологічна виробнича культура до своєї продукції на всіх етапах її життєвого циклу; - зменшення забруднення атмосфери (утворення побутових відходів);</p> <p>2. Утилізація продукції - розробка інноваційної системи збору і переробки утилізованої продукції (тарні і тарні матеріали) задля мінімізації впливу на довкілля; - екологічні проекти зі збору власної тарні (встановлення спеціальних контейнерів); - інше.</p> <p>3. Альтернативна енергетика: - застосування власної енергетичної компанії; - інші шляхи виробництва палива (із відходів тарні та тарних матеріалів); - установка з переробки та утилізації промислових та побутових відходів; - інше.</p>		
<p align="center">Розвиток екологічної свідомості</p> <p>1. Колектив - виховання екологічної свідомості персоналу і населення; - запровадження ощадливих технологій не лише на виробництві, а й в будівлях і офісах; - екологічні знання є кваліфікаційною вимогою для посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів.</p> <p>2. Зелений офіс - ознайомлення працівників із принципами «зеленого офісу» і запровадження їх у життя; - інше.</p>		

У звітності для прийняття екологічних рішень підприємствам слід висвітлювати інформацію стейкхолдерам щодо:

- викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря і водні об'єкти;
- розміщення відходів;
- утворення радіоактивних відходів;
- тимчасове зберігання радіоактивних відходів понад строк;
- контролю та аналізу впливу виробництва на навколишнє середовище;
- вдосконалення технологій відповідно до екологічних аспектів;
- мінімізації шкідливих викидів завдяки використанню найсучаснішого обладнання;
- виховання екологічної свідомості персоналу шляхом забезпечення довідковою інформацією, інструкціями та навчальними матеріалами тощо.

Український національний знак екологічного маркування "Екологічно чисто та безпечно".
Право на отримання знаку надається для продукції, яка пройшла процедуру сертифікації відповідно до міжнародного стандарту ISO 14024 в міжнародній системі сертифікації SIC (System of Independent Certification)

Основними шляхами посилення відповідальності щодо екологічних рішень є:

1) Законодавче регламентування екологічної відповідальності. Основним нормативно-правовим актом в системі екологічного законодавства є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». У Земельному, Лісовому, Водному кодексах, Кодексі про надра та інших законах викладено правові приписи, на основі яких регулюються особливості охорони відповідного природного об'єкта. Таким чином, в Україні існує ціла низка нормативних документів, які регулюють екологічні правовідносини. Відсутній єдиний документ, який би визначав концепцію сталого розвитку і межі екологічної відповідальності.

2) Екологічна освіта. Суть екологічної освіти полягає в тому, щоб кожна людина могла усвідомити пріоритетні загальнолюдські цінності, знала про основні джерела порушення природної рівноваги, віддавала собі звіт за скоєне як перед собою, так і перед сім'єю, суспільством, державою в цілому. Екологічно відповідальні компанії та організації надають перевагу розміщенню електронних варіантів публікацій на веб-сайтах.

3) Система екологічної сертифікації. У світі розроблена ціла низка систем національної та міжнародної екологічної сертифікації. Відповідність продукції екологічним стандартам засвідчують екологічним маркуванням. Так, в Україні використовують знак «Екологічно чисто та безпечно», емблемою якого став «Зелений журавель». Україна входить до системи екологічної сертифікації GEN.

Знак єдиної екологічної відповідно до вимог ЄС, говорить про екологічність продукту і ставиться на упаковці в двох кольорах: зеленій і білій або чорній на білому тлі. Він не поширюється на харчові продукти і ліки. Імпортуються товари, віднесені до небезпечних, але використовувати при дотриманні обмежувальних умов або у допустимих межах.

"Зелена крапка" - товари вироблені фірмами, включеними до програми переробки відходів "Eco-Emballage". Знак "Зелена крапка" (Der Grüne Punkt) використовується в рамках "дуальної системи" (DSD), що лежить в основі вторинної переробки окремих видів відходів в Німеччині. Право на його використання продається, це складає фінансову базу DSD. Знак може ставитися компаніями, які беруть участь у системі, яка об'єднує понад 15 європейських країн. Він означає, що виробник забезпечує прийом маркованого пакувального матеріалу на вторинну переробку (задалегідь оповісте її).

«Білий лебідь» - екологічний сертифікаційний символ введений чотирма Скандинавськими країнами (Швеція, Норвегія, Фінляндія та Ісландія) у 1990 році. Означає, що товар відповідає скандинавським екологічним вимогам.

"Блакитний ангел" (Німеччина) надається тільки тим продуктам, які задовольняють строгим критеріям захисту навколишнього середовища.

"Екологічний вибір" (Канада). Даним знаком маркуються продукція і послуги, які дозволяють економити енергію і матеріали, а також дозволяють мінімізувати кількість шкідливих викидів.

Шведська екологічний символ, що зустрічається на харчових продуктах. Виданий Шведським Товариством Контролю Сільськогосподарської (Kontrollförbundet för ekologisk odling). Позначає товари вироблені без застосування хімічних добрив і пестицидів. У випадку з продуктами тваринного походження застосовувалися інші критерії. Іноді зустрічається на продуктах, вироблених за межами Швеції (кава, чай, фрукти).

Логотип Fairtrade («чесна торгівля») застосовується в основному для «колоніальних» товарів, тобто масових сільськогосподарських продуктів, вироблених в країнах, що розвиваються для споживання в багатьох економіках Заходу. Під сертифікацією потрапляють «колоніальні» товари, включаючи і продукти харчування: кава, чай, какао, горіхи, рис, цукор, фрукти, банани, соя, спеції, мед і вино. Марка Fairtrade може застосовуватися не тільки для чистих продуктів, то також для товарів, в яких є компонент (істотної, з часткою не менше певного значення), сертифікований за відповідними стандартами. Приклад такого застосування - сухі сніданки Muesli, які можуть містити вироблені в країнах, що розвиваються сухофрукти, горіхи, цукор.

Good Environmental Choice Sweden (Bra Miljötval) - "Екологічний Вибір" (Швеція) Еко-лебідь, ліцензія на використання якого видається Шведським Товариством Захисту Природи (Swedish Society for Nature Conservation) тим товарам і виробникам, які задовольняють вимогам екологічних стандартів. Це може означати не забруднення навколишнього середовища в процесі виробництва або утилізації, не здійснюваних речовин і т.д. Набір вимог залежить від групи товарів. Застосовується з 1992 року. Являє собою зображення зеленого сокола в колі.

«Листок життя» - російська програма екологічного маркування. Система добровільної екологічної сертифікації «Листок життя» була розроблена некомерційним партнерством «Санкт-Петербурзький Екологічний союз» (СПЕС) у 2001 році. Система заснована на базових вимогах міжнародного стандарту ISO 14024, прийнятого і введеного в дію Держстандартом Росії і його основних принципах - добровільності, відкритості, прозорості процедури, а також оцінки всього життєвого циклу певної групи однорідної продукції (робіт, послуг). За цим параметром екологічного маркування «Листок життя» є унікальною на території РФ.

Український національний знак екологічного маркування "Екологічно чисто та безпечно А". Право на отримання знака надається для продукції, яка пройшла процедуру сертифікації відповідно до міжнародного стандарту ISO 14024 в міжнародній системі сертифікації SIC (System of Independent Certification).

Дякую за увагу!